

Horizontální témata od shora dolů v dokumentaci

*Doporučení operačním programům k horizontálním tématům a jejich
zapracování do Prováděcího dokumentu a Pokynů pro žadatele*

OBSAH

Obsah	2
Zkratky a vysvětlivky	3
1. Úvod – legislativní a administrativní kontext	4
1. 1. Proč horizontální témata?!	5
1. 2. Zhodnocení zkušeností s horizontálními prioritami (HP) 2004-2006	5
2. Rovné příležitosti	7
2. 1. Definice	7
2. 2. Relevance horizontálního tématu k Operačním programům	8
2. 2. 1. Operační programy s přímou vazbou na rovné příležitosti - ESF	8
Prováděcí dokument.....	10
Pokyny pro žadatele, Projektová žádost.....	13
Výběrová kritéria.....	14
2. 2. 2. Operační programy s částečnou vazbou na rovné příležitosti	15
Prováděcí dokument.....	17
Pokyny pro žadatele, Projektová žádost.....	17
2. 2. 3. Operační programy bez vazby na rovné příležitosti.....	18
2. 3. Příklady projektů s pozitivním vlivem na RP	18
3. Udržitelný rozvoj – životní prostředí	21
3. 1. Definice	21
3. 2. Relevance horizontálního tématu k Operačním programům	21
Prováděcí dokument.....	22
Pokyny pro žadatele, Projektová žádost.....	25
Výběrová kritéria.....	25
3. 3. Příklady projektů s pozitivním vlivem na ŽP.....	29

ZKRATKY A VYSVĚTLIVKY

ČSÚ	Český statistický úřad
EK	Evropská komise
EIA	Hodnocení dopadu na životní prostředí (Environmental Impact Assessment)
EK	Evropská komise
ES	Evropské společenství
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
Gender	Pojem poukazující na psychologické, sociální a kulturní rozdíly mezi muži a ženami, rozdíly, které nejsou biologického původu.
Gender mainstreaming	Nástroj pro výkon politiky rovných příležitostí. Jedná se o systematické prosazování priorit a potřeb žen a mužů ve všech druzích politik a opatření s cílem dosáhnout rovnosti žen a mužů.
HP	Horizontální priority – označení používané v programování 2004 -2006 pro rovné příležitosti, udržitelný rozvoj, informační společnost a vyvážený rozvoj regionů
HT	Horizontální témata – termín užívaný pro programovací období 2007 - 2013. Mezi HT patří rovné příležitosti a udržitelný rozvoj
IS	Informační společnost
IKT	Informační a komunikační technologie
CHKO	Chráněná krajinná oblast
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NP	Národní park
NRP	Národní rozvojový plán
NSRR	Národní strategický referenční rámec
OP	Operační program/ programy
PD	Prováděcí dokument
PŽ	Projektová žádost
RP	Rovné příležitosti
RLZ	Rozvoj lidských zdrojů
ŘO	Řídící orgán/ orgány
SEA	Strategické posouzení vlivů strategie (dokumentu, plánů) na životní prostředí (Strategic Environmental Assessment)
SF	Strukturální fondy
UR	Udržitelný rozvoj
ŽP	Životní prostředí

1. ÚVOD – LEGISLATIVNÍ A ADMINISTRATIVNÍ KONTEXT

Tato doporučení slouží operačním programům jako návod pro začlenění problematiky horizontálních priorit do prováděcí dokumentace k operačním programům. Prováděcí dokumentací jsou v tomto smyslu chápány následující dokumenty:

- Prováděcí/implementační dokument;
- Pokyny pro žadatele;
- Operační manuál.

Jedná se o metodické doporučení vycházející ze zkušeností s programovacím obdobím 2004-2006, ze závěrů evaluačních projektů, z nařízení a pracovních materiálů Evropské komise a zahraničních zkušeností. Tímto dokumentem naplňuje Rámec podpory Společenství svou roli koordinátora politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS). Dle Národního strategického referenčního rámce (NSRR) dohlíží RPS na zajištění souladu politiky HSS s politikami Společenství.

Horizontální témata jsou průřezové oblasti, které se prolínají všemi sektorovými a regionálními operačními programy. Pro strukturální fondy let 2007-2013 lze z Obecného nařízení Rady č. 1083/2006¹ a ze Strategických obecných zásad Společenství odvodit dvě základní horizontální témata:

- **rovné příležitosti** - čl. 16 Rovné příležitosti žen a mužů a zákaz diskriminace
- **udržitelný rozvoj** - čl. 17 Udržitelný rozvoj

Dle *čl. 16* mají členské státy povinnost zajistit podporu rovnosti žen a mužů a začlenění rovnosti pohlaví během jednotlivých fází provádění pomoci z fondů. Vedle toho je třeba zohledňovat rovnost příležitostí z hlediska rasového a etnického původu, zdravotního postižení, věku, náboženského nebo světového názoru nebo sexuální orientace. Rovné příležitosti v tomto širším pojetí musí být respektovány a podporovány při programování, při vytváření implementační struktury, při tvorbě podkladů pro žadatele, při výběru projektů, monitoringu programu a jejich následném vyhodnocení. Rovné příležitosti žen a mužů jsou uváděny jako jeden ze základních principů v Strategických obecných zásadách Společenství (SOZS), který má být zohledněn na všech úrovních přípravy a provádění programů a projektů.

Udržitelný rozvoj, který je odbornou veřejností chápán ve třech dimenzích – sociální, ekonomické a environmentální, je v *čl. 17* omezen na ochranu a zlepšování kvality životního prostředí. Z toho důvodu je horizontální téma životní prostředí velmi úzce spjata s procesem hodnocení programů SEA. Doporučení SEA hodnocení operačních programů a Návrh sledování dopadů implementace NSRR a OP na

¹ Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11.července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999

životní prostředí jsou podkladem pro zapracování HT životní prostředí do prováděcí dokumentace.

1. 1. PROČ HORIZONTÁLNÍ TÉMATA?!

Horizontální témata mají pro strukturální fondy a jejich intervence strategický a dlouhodobý význam. Jejich cílem je vnést do intervencí SF přidanou hodnotu a přispět tak k vyšší kvalitě projektů. Evropská unie považuje tato dvě témata za své zásadní politiky a principy a jako takové se je snaží podpořit přes SF. I ČR se hlásí k těmto tématům jako strategickým. Důkazem toho je např. zákon č.100/2001 Sb.² o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů, na základě kterého jsou předkladatelé operačních programů povinni zajistit sledování vlivů programů na životní prostředí a veřejné zdraví. Pro rovné příležitosti žen a mužů jsou to pak ročně aktualizované Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti žen a mužů³.

Vzhledem ke zmíněnému charakteru problematiky horizontálních témat nelze přesunout zodpovědnost za jejich naplňování pouze na žadatele. Hledisko horizontálních témat musí být zakomponováno při tvorbě prováděcích dokumentů, výzev k předkládání žádosti i při tvorbě výběrových kritérií operačních programů. Žadatelům je třeba vysvětlit, proč Unie naplňování horizontálních témat v rámci Fondů požaduje. Integrace pohledu horizontálních témat do projektu pak přispívá k jejich kvalitě.

Každé horizontální téma má u různých intervencí různou váhu. Jak se ukázalo v současném období, k HT nelze přistupovat obecně a nastavit systém kontroly HT pro všechna opatření a operační programy stejně. Dle typu intervence a aktivit OP je důležité diferencovat povinnosti, které musí ŘO a v konečném důsledku žadatel vzhledem k HT splnit. Je třeba určit relevantní aktivity, oblasti podpory, příp. celé prioritní osy, které mají vazbu na horizontální téma (témata) a u nich promítnout HT do projektové žádosti, výběrových kritérií i složení hodnotící komise. ŘO zajistí, aby u těchto intervencí byly informace o relevantním tématu sledovány na úrovni projektů. Na úrovni prioritní osy, resp. oblasti podpory budou tyto informace následně agregovány. Je proto nezbytné nastavit na úrovni ŘO systém monitorování a hodnocení HT a kontrolovat naplňování HT v projektech v rámci prováděných kontrol.

1. 2. ZHODNOCENÍ ZKUŠENOSTÍ S HORIZONTÁLNÍMI PRIORITYMI (HP) 2004-2006

V programovém období 2004-2006 musel každý projekt uvádět v projektové žádosti svůj vliv na horizontální priority. Mezi ně patřily čtyři priority: rovné příležitosti, životní prostředí, informační společnost a vyvážený rozvoj regionů. Vliv projektu na horizontální priority byl identifikován žadatelem v rámci tříступňové klasifikace jako neutrální/ pozitivní/ zacílený na danou priority. Ne

² Tento zákon je transpozicí směrnice EP č. 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí

³ <http://www.mpsv.cz/cs/301>

všechny operační programy zařadily u projektů povinný popis a zdůvodnění této klasifikace.

Pro období 2004-2006 vznikla metodická příručka RPS – *Manuál horizontálních priorit*.⁴ Ten byl však vydán s časovým zpožděním vůči programové dokumentaci i prvním výzvám k předkládání projektů. Jeho doporučení tak byla realizována pouze částečně. Na podzim 2005 proběhla řada školení k horizontálním prioritám jak pro implementační strukturu, tak pro žadatele. Ta umožnila rovněž formulovat řadu doporučení, která se promítají do tohoto dokumentu.

HP sice byly předmětem hodnocení v rámci výběrů projektů, jejich nízké bodové ohodnocení a nedůrazné vymáhání kvalitního zpracování kapitoly k HP vedlo k formálnímu vyplňování kolonek horizontálních priorit. Vedle toho to byla i malá zkušenost předkladatelů projektu s horizontálními prioritami, chybějící informovanost a nedostatek školení v této oblasti, které vedly k neuspokojivému zohlednění HP v projektech jak žadatelem, tak implementační strukturou.

Tyto skutečnosti potvrdily výsledky několika evaluačních projektů. Projekt 1/04 Analýza a vyhodnocení slabých míst systému implementace a zejména jeho podprojekt „Informovanost“ ukázaly relativní neznalost problematiky žadatelem a administrátory programů. Skoro polovina dotázaných žadatelů pak potvrdila formálnost vyplňování kolonky k HP v projektové žádosti. Další projekt, který potvrdil nutnost větší informovanosti a metodického vedení k HP, byla evaluace střednědobého pokroku operačních programů a shrnující evaluace RPS. Je to hlavně Dílčí zpráva z výzkumu „Implementace horizontálních priorit do programu SROP dle doporučení Manuálu HP“, která poskytuje řadu zásadních poznatků a doporučení pro další práci s HP.

Na podporu horizontálních priorit byla realizována řada projektů technické asistence. Příkladem je publikace *Horizontální témata v programech strukturálních fondů. Praxe a zkušenosti z hodnocení*. Jednou měsíčně je vydáván elektronický zpravodaj *Rovné příležitosti ve strukturálních fondech*. V průběhu programového období 2004-2006 byla na webových stránkách vytvořena sekce k horizontálním prioritám www.strukturalni-fondy.cz/horizontalni-priority. Na ní jsou k dispozici všechny školící materiály, metodická doporučení i příklady dobré praxe.

⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/index.php?show=000008001001006>

2. ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI

2. 1. DEFINICE

Dle Národního strategického referenčního rámce⁵ znamená princip rovných příležitostí potírání diskriminace na základě pohlaví (genderové hledisko), rasy, etnického původu, náboženského vyznání, světového názoru, zdravotního postižení, věku či sexuální orientace. Téma rovných příležitostí se vztahuje i na další znevýhodněné skupiny jako jsou imigranti a azylanti, dlouhodobě nezaměstnaní, osoby s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace, osoby z obtížně dopravně dostupných oblastí, drogově závislí, propuštění vězni, absolventi škol; souhrnně skupiny ohrožené sociálním vyloučením.

Důležitým tématem v této oblasti je otázka rovnosti mužů a žen. Genderové hledisko lze totiž identifikovat i v rámci jednotlivých sociálně ohrožených skupin, jedná se pak o kombinaci několika znevýhodňujících faktorů. Naplňování principu rovných příležitostí žen a mužů patří mezi základní cíle Evropských společenství a jako takové je i hlavním cílem strukturálních fondů. Podle čl. 2 Smlouvy o EU je úkolem Evropských společenství „rovné postavení žen a mužů“ a čl. 3 stanovuje povinnost Společenství odstraňovat nerovnosti a prosazovat rovnost mezi ženami a muži při veškerých svých aktivitách – metodu *gender mainstreaming*.⁶ Jde o postup, ve kterém jsou všechny koncepční, rozhodovací a vyhodnocovací procesy ve všech fázích své přípravy a provádění podřízeny hledisku rovnosti příležitostí mužů a žen. V kontextu strukturálních fondů to znamená, že při programování, monitorování a evaluaci bude brán zřetel na příspěvek k rovnému zacházení a na podporu žen, aby mohly stejnou měrou profitovat z prostředků SF jako muži.⁷

Problematika rovných příležitostí se odráží v obtížném přístupu vybraných skupin obyvatel na trh práce, v jejich přístupu ke vzdělání, v případě žen v přístupu k vyšším řídicím a vědeckým pozicím, v oblasti podnikání, informační společnosti, ale i v oblasti dopravy nebo rozvoje měst. Pozornost by měla být věnována vytváření a rozvoji konkrétních školicích programů, podpoře vytváření nových pracovních míst s různými formami zaměstnání, sladování rodinného a pracovního života, odstraňování bariér rovného přístupu ke vzdělání a zaměstnání a rozvoji programů cílených na odstraňování diskriminace na základě pohlaví, etnického původu, zdraví nebo věku.

⁵ NSRR 2007-2013, kap. 6.2.3.

⁶ Pojem Gender Mainstreaming se do češtiny zpravidla nepřekládá, používá se anglický termín s českým vysvětlením.

⁷ Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o začlenění gender mainstreaming do programových dokumentů strukturálních fondů 2000 – 2006, KOM (2002) 748.

2. 2. RELEVANCE HORIZONTÁLNÍHO TÉMATU K OPERAČNÍM PROGRAMŮM

Intervence strukturálních fondů lze z pohledu rovných příležitostí rozdělit na:

a) aktivity, kterých se problematika rovných příležitostí dotýká přímo, kam patří v rámci NSRR prioritní osy *Vzdělávání, Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti a Posilování sociální soudržnosti*. Intervence v rámci těchto prioritních os řeší problémy týkající se rovných příležitostí přímo. Vazba mezi RP a aktivitami podporovanými v rámci těchto os je velmi úzká a RP jsou pro jejich aktivity stoprocentně relevantní. Jedná se o Operační programy *Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Lidské zdroje a zaměstnanost a Praha – Adaptabilita*

b) aktivity, u kterých není souvislost jednoznačná, kde však je rovné příležitosti rovněž nutno brát v úvahu, kam lze zařadit prioritní osu *Chytrá veřejná správa, Zlepšení dostupnosti dopravou, Podnikání a Vyvážený rozvoj regionů*, které patří do vybraných intervencí operačních programů *Integrovaný operační program, OP Doprava, OP Podnikání a inovace, Praha - Konkurenceschopnost* a do regionálních operačních programů.

c) aktivity bez vazby na rovné příležitosti.

Následující kapitoly jsou rozlišeny dle vazby operačních programů na rovné příležitosti. S ní jsou spojené rozdílné stupně začlenění horizontálního tématu do prováděcích dokumentů.

2. 2. 1. OPERAČNÍ PROGRAMY S PŘÍMOU VAZBOU NA ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI - ESF

Operační programy mající přímou vazbu na rovné příležitosti (RP) jsou všechny ty podpořené z Evropského sociálního fondu (ESF). Ten zdůrazňuje úzkou provázanost s RP v celém Nařízení k ESF (Nařízení Rady č. 1081/2006)⁸. Rovné příležitosti jsou zmiňovány nejen ve strategii a zaměření aktivit ESF, ale i jako způsob implementace operačního programu (čl. 6 Nařízení ESF). Znamená to, že všechny aktivity plánované a podporované v rámci programů financovaných z ESF musí pracovat s horizontálním tématem RP a jako takové **nemohou mít neutrální vliv na rovné příležitosti**. Tento fakt se týká operačního programu *Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Lidské zdroje a zaměstnanost a Praha – Adaptabilita*.

Rovné příležitosti musí v těchto OP najít své uplatnění v Prováděcím dokumentu, v Pokynech pro žadatele i v Operačním manuálu a tím dostát požadavkům Nařízení

⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1081/2006 ze dne 5.července 2006 o Evropském sociálním fondu a o zrušení nařízení (ES) č. 1784/1999

k ESF, které vyžaduje popis způsobu, jak je při přípravě, provádění, monitorování a hodnocení OP podporována rovnost příležitostí.

Následující tabulka (č.1) představuje relevantní oblasti rovných příležitostí pro konkrétní operační program. Tyto oblasti by se měly promítnout do prováděcích dokumentů a popisu aktivit/intervencí zmíněných operačních programů.

Tab. č. 1 - Výběr relevantních témat pro OP⁹

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost OP Praha - Adaptabilita	Relevantní témata rovných příležitostí
	Odstranění stereotypního pohledu na ženu jako na matku a pečovatelku
	Genderově spravedlivé vzdělávání – lepší přístup žen k odbornému vzdělávání v dosud výhradně mužských oborech
	Sladění soukromého a pracovního života
	Zvyšování povědomí veřejnosti o rovných příležitostech žen a mužů, o metodě gender mainstreaming
	Zvyšování povědomí veřejnosti o diskriminaci a sociálním vyloučení
	Snížení hrozby digital divide (digitální propast - propad mezi osobami, které mají přístup k moderním komunikačním a informačním technologiím a mají schopnost je užívat a těmi, kteří touto výhodou nedisponují.)
	Zlepšení přístupu znevýhodněných skupin k informacím a vzdělávání

OP LZZ OP Praha Adaptabilita	Relevantní témata rovných příležitostí
	Odstranění stereotypního pohledu na ženu jako na matku a pečovatelku
	Začlenění na trh práce po rodičovské dovolené
	Sladění soukromého a pracovního života
	Zvyšování povědomí veřejnosti o rovných příležitostech žen a mužů, o metodě gender mainstreaming
	Zvyšování povědomí veřejnosti o diskriminaci a sociálním vyloučení
	Snížení hrozby digital divide (digitální propast - propad mezi osobami, které mají přístup k moderním komunikačním a informačním technologiím a mají schopnost je užívat a těmi, kteří touto výhodou nedisponují.)
	Zlepšení přístupu znevýhodněných skupin k informacím
Zlepšení služeb pro seniory (rozšíření volnočasových služeb, usnadnění přístupu na trh práce)	

⁹ Výběr témat a přiřazení k relevantním OP odpovídá závěrům Dílčí zprávy ex-ante hodnocení k horizontálním tématům

<http://erkv.strukturalni-fondy.cz/index.php?m=docs&a=view&fid=2613>

PROVÁDĚCÍ DOKUMENT

V Prováděcím dokumentu (PD) ŘO OP podrobně popíše vztah podporovaných aktivit k rovným příležitostem. V PD bude vztah podporované aktivity a rovných příležitostí popsán v rámci bodů a), b), e), h) a i) dle schématu PD.¹⁰ Jako kontrolu může ŘO použít tabulku č.2.

- a) zaměření / specifikace podpory
- b) globální a specifické cíle oblasti podpory

Prováděcí dokument OP z ESF uvede, jakým způsobem daná aktivita reflektuje rovné příležitosti, jak aktivně přispívá k odstranění diskriminace a podpoře RP. ŘO by se neměl omezovat na konstatování „daná aktivita podporuje rovné příležitosti“, ale měl by uvést konkrétní způsob, jak toho bude dosaženo.

Při popisu podpořených aktivit budou zpracovatelé PD dbát na to, aby popisem aktivit neupevňovali zavedené stereotypy. Např. to, že pouze ženy mají odpovědnost na výchovu dětí apod.

Př. priorita podporující návrat na trh práce může k rovným příležitostem přispívat opatřením na začlenění rodičů vracejících se do práce po rodičovské dovolené.

V rámci podpory podnikání se nabízí podpora technik, které vylepší pracovní podmínky pro zaměstnance a zaměstnankyně prostřednictvím např. flexibilní pracovní doby, pracovních podmínek přátelských k rodině (školky, vzdělávací akce v dopoledních hodinách apod.), mentoringem (výměna zkušeností napříč generacemi a pozicemi)

- e) typ podpory – U věcného vymezení aktivit je nutné uvést, jak jsou uvedené aktivity provázány s rovnými příležitostmi?

- h) příjemci podpory, cíl. skupiny

Při popisu cílové skupiny je třeba uvést, zda v rámci cílové skupiny budou podporovány i skupiny ohrožené sociálním vyloučením a vybrat, které z nich to jsou. V rámci každé z následujících cílových skupin je třeba uplatnit genderové hledisko (dle pohlaví). Následující seznam je pouze indikativní. ŘO ho může dále doplňovat a rozčlěňovat.

- osoby ohrožené věkovou diskriminací
- etnické minority
- imigranti a azylanti/ imigrantky a azylantky
- osoby se zdravotním postižením
- osoby s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace

¹⁰ Uváděná písmena odpovídají schématu Prováděcího dokumentu dle Metodického podkladu pro rozpracování priorit OP pro období 2007-2013 do úrovně oblastí podpory

- osoby bez přístřeší
 - osoby po výkonu trestu odnětí svobody:
 - oběti trestné činnosti, domácího násilí, osoby komerčně zneužívané a oběti obchodu s lidmi
 - osoby pečující o osobu blízkou
- i) implementační uspořádání a způsob realizace partnerství
- Zohlednění rovných příležitostí musí hrát svou roli i v nastavení implementační struktury a v procesech monitorování a hodnocení, v neposlední řadě v realizaci partnerství dle Obecného nařízení č. 1083/2006. V této souvislosti je třeba vytvořit institucionální rámec, v němž budou rovné příležitosti systematicky sledovány a stanou se součástí realizačního procesu.

Zásady pro implementační systém ve vztahu k RP:

- použití indikátorů členěných dle pohlaví;
- informace o HT budou sledovány na úrovni projektů (viz následující oddíl – Pokyny pro žadatele), ŘO však zajistí, aby HT byla agregována v rámci monitorování realizace programu na úrovni oblasti podpory, příp. priority;
- Pro monitorování horizontálních témat na programové úrovni slouží klasifikace projektů (blíže viz oddíl Pokyny pro žadatele), objem prostředků vyčleněný na projekty zacílené a pozitivní k rovným příležitostem a indikátory vztahující se k rovným příležitostem – viz Národní číselník indikátorů, tematická oblast Trh práce.
- vyvážené zastoupení mužů a žen v Monitorovacím výboru;
- účast institucí nebo organizací zabývajících se prosazováním rovných příležitostí (žen a mužů, romskou problematikou, migranty a žadateli o azyl apod.)
 - v Monitorovacím výboru;
 - v pracovních skupinách ŘO;
 - v hodnotících komisích pro výběr projektů
- v rámci evaluace bude zhodnocení příspěvku operačního programu k naplňování zásady rovných příležitostí součástí strategických tematických evaluací, které budou podkladem pro strategické reportování dle čl. 27 všeobecného nařízení. Příspěvek OP financovaných z ESF k rovným příležitostem může být předmětem samostatné evaluační studie;
- ve vztahu k RP je třeba rozvíjet znalosti pracovníků ŘO, zprostředkujících subjektů, hodnotitelů projektů, žadatelů a šířit informace k horizontálním tématům jako součást Komunikačního plánu. Jako podklad pro vlastní vzdělávací akce k rovným příležitostem mohou ŘO použít školící materiály RPS, které jsou publikovány na www.strukturalni-fondy.cz/horizontalni-priority. Zde lze nalézt i další podklady a rozšiřující informace k horizontálním tématům

Tab. č. 2 Kontrolní tabulka pro začlenění RP v prováděcím dokumentu

Česká republika 2004-06 Rámec podpory Společnosti

Horizontální témata
od shora dolů v dokumentaci 2007 - 2013

oddíl Prováděcího dokumentu	Kontrolní otázky pro zapracování rovných příležitostí	Odpověď
a) zaměření / specifikace podpory b) globální a specifické cíle oblasti podpory e) typ podpory	Reflektuje navrhovaná aktivita rovné příležitosti? Přispívá aktivita k odstranění diskriminace? Počítá se s aktivitami podporující rovné příležitosti?	
h) příjemci podpory, cíl. skupiny	Jsou v rámci cílové skupiny podporovány osoby ze skupin ohrožených sociálním vyloučením? Je zohledněno genderové hledisko?	
i) implementační uspořádání způsob realizace partnerství	Jsou v monitorovacím výboru/v pracovních skupinách/v hodnotících komisích zastoupeny organizace zabývající se prosazováním RP? Jsou informace o RP sledovány na úrovni projektů? (slovní hodnocení + klasifikace) Jsou rovné příležitosti součástí výběrových kritérií? Budou rovné příležitosti tématem evaluačních studií? Jsou rovné příležitosti tématem Komunikačního plánu?	

POKYNY PRO ŽADATELE, PROJEKTOVÁ ŽÁDOST

ŘO zajistí, aby informace o rovných příležitostech byly sledovány na úrovni projektů. Žadatel v projektové žádosti popíše vliv projektu na rovné příležitosti. K tomu slouží soubor následujících otázek doplněný klasifikací, která byla používána již v současném programovém období. Žadatelům je třeba vysvětlit, proč Unie naplňování horizontálních témat v rámci Fondů požaduje. Integrace pohledu horizontálních témat do projektu přispívá k jejich kvalitě.

Vzhledem k zmíněné relevanci rovných příležitostí pro programy z ESF a s ohledem na nařízení k ESF mají všechny projekty ESF vazbu na rovné příležitosti a nemohou z toho důvodu svůj vliv na RP označovat jako neutrální.

Žadatelé je možno nabídnou následující otázky, které mu pomohou vyplnit část PŽ „**Vliv projektu na rovné příležitosti**“, resp. zpracovat hledisko rovných příležitostí do projektu:

▪ **Je některá ze skupin ohrožených sociálním vyloučením cílovou skupinou projektu?** V rámci každé z následujících cílových skupin je třeba uplatnit genderové hledisko (dle pohlaví). Následující seznam je pouze indikativní. ŘO ho může dále doplnit.

- osoby ohrožené věkovou diskriminací
- etnické minority
- imigranti a azylanti/ imigrantky a azylantky
- osoby se zdravotním postižením
- osoby s nízkou kvalifikací
- osoby bez přístřeší
- osoby po výkonu trestu odnětí svobody
- oběti trestné činnosti, domácího násilí, osoby komerčně zneužívané a oběti obchodu s lidmi
- osoby pečující o osobu blízkou
- jiné

▪ **Jaké konkrétní aktivity projektu podpoří rovné příležitosti?**

- vznik denního centra pro nezaměstnané starší 50-ti let nabízí vzdělávací aktivity vedoucí k získání zaměstnání. Počítačové kurzy naučí starší osoby aktivně pracovat s PC, vyhledávat zaměstnání na internetu apod.
- cílem může být snížení věkové diskriminace; zlepšení provázanosti rodinného a pracovního života; zvýšení podílu žen pracujících ve vedoucích pozicích; zvýšení povědomí veřejnosti o rovných příležitostech apod.

- zajištění hlídání dětí během rekvalifikačního kurzu; poradenství pro cizince, jak se v ČR uplatnit na trhu práce; počítačový kurz pro žadatele o azyl; denní komunitní centrum pro ohroženou mládež (z dětských domovů, bez rodinného zázemí) apod.

Dle popsaného vlivu projektu na rovné příležitosti jsou projekty klasifikovány jako:

- a) cílené na rovné příležitosti nebo
- b) pozitivní k rovným příležitostem

Tuto klasifikaci směrem k RP provede žadatel sám a hodnotitel projektu zkontroluje tuto klasifikaci během výběru projektu.

Vedle proaktivních opatření projektu k rovným příležitostem je nutné zajistit, aby projekt nediskriminoval sám svým přístupem. Např. v rámci výběru osob do realizačního týmu.

Žadatel by měl dostat možnost se aktivně přihlásit k dodržování a prosazování rovných příležitostí vlastní organizací i v rámci předkládaného projektu. K tomuto účelu bude sloužit **prohlášení**:

„Aktivity projektu a projektový tým pamatují na rovné příležitosti a nediskriminují z hlediska pohlaví.“ (podpis)

VÝBĚROVÁ KRITÉRIA

Otázka rovných příležitostí hraje důležitou roli při výběru projektů a jejich bodovém ohodnocení. Předpokladem úspěchu je nejen kvalitní projektová žádost, kde žadatel popíše aktivity, které přispívají k podpoře rovných příležitostí, ale také informování a školení hodnotitelé projektů, kteří budou schopni projekt klasifikovat a zařadit ho jako zacílený nebo pozitivní k RP.

Horizontální témata jsou součástí formálního i věcného hodnocení projektů. U formálního hodnocení se zjišťuje, zda žadatel doložil či nedoložil vliv projektu na HT. U věcného hodnocení je důležité bodové zvýhodnění těch projektů, které budou prokazatelně přispívat k odstranění diskriminace. Maximální počet bodů dostanou ty projekty, které uplatňují genderový pohled na cílovou skupinu a obsahují konkrétní aktivity na podporu rovných příležitostí (a to i v těch případech, kdy projekt není cíleně zaměřen na rovné příležitosti).

V Pokynech pro hodnotitele bude návod, jaké projekty lze označit za cíleně zaměřené na RP a které jako pozitivní. Obdobné informace obdrží žadatel v rámci Pokynů pro žadatele.

Projekty cíleně zaměřené na podporu rovných příležitostí

Jsou to projekty, jejichž hlavním cílem je odstranění překážek pro účast znevýhodněných skupin na trhu práce, v hospodářském, sociálním nebo rodinném životě. V rámci cílové skupiny je zohledňován genderový pohled.

Projekt tedy prokazatelně usiluje o rovné příležitosti a vyústí ve zlepšení situace.

- Rovné příležitosti stojí v centru pozornosti takovýchto projektů.
- Cílovou skupinou jsou znevýhodněné skupiny.
- Zaměření projektu sleduje za cíl odstranění překážek v oborech a odvětvích, která segregují muže a ženy/zdravotně postižené/etnické minority v přístupu a v účasti v nich.

Projekty s pozitivním dopadem na rovné příležitosti

Rovné příležitosti nejsou sice hlavní náplní těchto projektů (tou je např. tvorba vzdělávacího programu, založení nového podniku, zvýšení adaptability zaměstnanců, zlepšení dopravní obslužnosti), projektové aktivity však přispívají k odstraňování diskriminace (vzdělávací program předpokládá vzdělávání pedagogických pracovníků o genderově spravedlivém vzdělávání, dopravní obslužnost umožní přístup handicapovaným apod.) Další možností, kdy lze projekt označit za pozitivní k RP je v případě, kdy doprovodné projektové aktivity umožňují participaci znevýhodněných skupin.

- Počítá se s doprovodnými akcemi, které mají jako cílovou skupinu znevýhodněné skupiny.
- Obsahují doprovodná opatření nebo podněty k podpoře rovných příležitostí.
- V těch oblastech, kde působí (pracovní trh, podniky, vzdělávání, pracovní a rodinné struktury), přispívají k odstranění diskriminací, resp. nerovností.

2. 2. 2. OPERAČNÍ PROGRAMY S ČÁSTEČNOU VAZBOU NA ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI

Tyto programy nemají vazbu na RP jako celek; jsou to však vybrané aktivity a oblasti podpory, u kterých lze vysledovat vazbu na rovné příležitosti. Tu lze nalézt u relevantních aktivit programů

- Integrovaný operační program,
- OP Doprava,
- OP Výzkum a vývoj pro inovace
- OP Podnikání a inovace
- OP Praha Konkurenceschopnost
- a u regionálních operačních programů.

Relevantní pro RP jsou zvláště ty oblasti podpory a aktivity OP směřující podporu do dopravy, zejména veřejné dopravy. Zde je třeba počítat se specifickými potřebami osob tělesně handicapovaných, starších osob nebo rodičů s dětmi a umožnit bezbariérový přístup všem.

Další oblastí podpory, pro kterou jsou rovné příležitosti relevantní, je podpora podniků ve snaze vytvářet flexibilní formy organizace práce, které umožní

skloubení profesního a rodinného života a dále snahy podniků o vytváření potřebných institucí na zajištění péče o dítě.¹¹

V neposlední řadě jsou rovné příležitosti relevantní pro vědu a výzkum a odstranění bariér pro rovný přístup žen a mužů na trh práce v těchto oborech.

Výběr dalších témat rovných příležitostí k relevantním aktivitám zmíněných OP najdete v tabulce č.3.

Tab. č. 3 - Výběr relevantních témat pro OP¹²

OP PI, OP Praha Kokur.	Relevantní témata rovných příležitostí – jakým způsobem lze prosazovat rovné příležitosti v podnikání a firmách
	Flexibilní formy zaměstnávání
	Sladování soukromého a pracovního života
	Začlenění na trh práce po rodičovské dovolené
	Vytváření potřebných institucí na zajištění péče o dítě
IOP	Relevantní témata rovných příležitostí – jakým způsobem podporovat rovné příležitosti v informační společnosti, v chytré veřejné správě
	Dostupnost a využitelnost nových aplikací a služeb pro specifické skupiny obyvatelstva (např. tělesně handicapované).
	Snížení hrozby digital divide
ROP, OP Praha Konkurenceschopnost	Relevantní témata rovných příležitostí
	Zajištění specifických potřeb osob tělesně handicapovaných, starších či rodičů s dětmi ve veřejné dopravě bezbariérový přístup
	Snížení hrozby digital divide
OP Doprava	Relevantní témata rovných příležitostí ve veřejné dopravě
	Zajištění specifických potřeb osob tělesně handicapovaných, starších či rodičů s dětmi ve veřejné dopravě bezbariérový přístup

¹¹ Jakým způsobem lze prosazovat rovné příležitosti v podnikání a firmách se lze informovat v rámci Zpravodaje Rovné příležitosti do firem <http://zpravodaj.feminismus.cz/>, příp. v publikaci Gender Studies o.p.s. (2006) Rovné příležitosti do firem – speciální vydání.

¹² Výběr témat a přiřazení k relevantním OP odpovídá závěrům Dílčí zprávy ex-ante hodnocení k horizontálním tématům

<http://www.strukturalni-fondy.cz/horizontalni-priority/evaluace>

PROVÁDĚCÍ DOKUMENT

Na každou oblast podpory je třeba pohlížet s otázkou, zda daná intervence nemá relevanci pro rovné příležitosti. Pro určení relevance lze použít tabulku č. 2, která vychází z dílčí zprávy ex-ante hodnocení NSRR k horizontálním tématům. V případě, že lze relevanci k RP vysledovat, je třeba v rámci PD popsat vztah podporované aktivity a rovných příležitostí a vysvětlit jak aktivně přispívá k odstranění diskriminace a podpoře RP. Jakým způsobem tyto informace začlenit do prováděcího dokumentu je popsáno v kap. 2.2.1., oddíl Prováděcí dokument.

POKYNY PRO ŽADATELE, PROJEKTOVÁ ŽÁDOST

Informace o rovných příležitostech budou sledovány u relevantních oblastí podpory (viz předcházející oddíl) na úrovni projektů. Žadatelům je třeba vysvětlit, proč Unie naplňování horizontálních témat v rámci Fondů požaduje a že integrace pohledu rovných příležitostí do projektu zvýší jeho kvalitu. Žadatel ve specifické části projektové žádosti popíše „Vliv projektu na rovné příležitosti“ a odpoví na otázku:

Budou výstupy projektu využitelné s ohledem na podporu rovných příležitostí? Jak?

- revitalizace městských částí v konečném důsledku přispěje k posílení sociální soudržnosti a zamezení prostorové segregace specifických skupin obyvatelstva.
- infrastrukturní projekt budující školící centrum pro podnikatele může zvážit umístění centra v oblasti dostupné veřejnou dopravou nebo v prostorách dosažitelných i pro zdravotně postižené

Následně žadatel klasifikuje vztah svého projektu k RP v rámci třístupňové klasifikace:

- a) cílený na rovné příležitosti nebo
- b) pozitivní k rovným příležitostem nebo
- c) neutrální k rovným příležitostem.

Cílem klasifikace projektů dle jejich vlivu na RP je motivovat žadatele, aby vedle hlavního cíle projektu zvážili rozšíření projektových aktivit o ty, které mají pozitivní dopad na rovné příležitosti. Horizontální témata jsou součástí formálního i věcného hodnocení projektů. U formálního hodnocení se kontroluje vyplnění kolonky vliv na rovné příležitosti a zatržení klasifikace (neutrální/pozitivní/zacílený). Ve fázi věcného hodnocení jsou bodově zvýhodněny ty projekty, které obsahují konkrétní aktivity na podporu rovných příležitostí.

V Pokynech pro hodnotitele bude návod, jaké projekty lze označit na cíleně zaměřené na RP a které jako pozitivní. Obdobné informace obdrží žadatel v rámci Pokynů pro žadatele.

Kdy je projekt *cílený* a kdy *pozitivní* k RP je popsáno v předcházející kapitole (kap. 2.2.1. Pokyny pro žadatele), zde je definice omezena na klasifikaci *neutrální* k RP.

Projekty neutrální k rovným příležitostem

Neutrální projekty nepřispívají k odstranění disparit. V rámci jejich činnosti nelze vysledovat přímý ani nepřímý vliv na znevýhodněné skupiny v oblastech jako je pracovní trh, podniky, vzdělávání, pracovní a rodinné struktury.

Na první pohled neutrální opatření však mohou mít dokonce negativní vliv na rovné příležitosti. Např. pokud jsou při zaměstnávání nebo u podnikatelských šancí upřednostněny skupiny, které se těší spíše privilegovanému postavení (např. muži ve vedoucích pozicích).

- s ohledem na pracovní trh nebo zakládání a rozvoj podniků nemají přímý ani nepřímý vliv na rovné příležitosti
- nezlepšují pracovní a rodinné struktury

2. 2. 3. OPERAČNÍ PROGRAMY BEZ VAZBY NA ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI

Projekty ostatních operačních programů nebo dalších intervencí OP, u kterých nelze vysledovat vazbu, neurčují svou relevanci k RP. Vliv takto podpořených projektů na RP je neutrální.

Přes tento fakt musí operační program sám respektovat princip rovných příležitostí při své implementaci, monitorování (data členěná dle pohlaví) a hodnocení.

2. 3. PŘÍKLADY PROJEKTŮ S POZITIVNÍM VLIVEM NA RP

Poměrně dost příkladů projektů s pozitivním dopadem na rovné příležitosti lze v programovém období 2004 – 2006 najít v rámci OP, resp. JPD podpořených z ESF. V rámci českých operačních programů však není dost příkladů projektů podpořených z ERDF, které by se zaměřovaly na rovné příležitosti nebo na ně měly pozitivní vliv. Uváděné aktivity praktických příkladů jsou tedy nejen z ČR, ale i ze zahraničí.

sociální integrace

Projekt JPD 3 opatření 2.1 umožňuje integraci těžce zdravotně postižených občanů na trh práce. Nabízí jim motivační psychologickou pomoc, rekvalifikační kurzy. Projekt zajišťuje pět pracovních míst pro handicapované na pozicích operátorů v Centru.

Královehradecký kraj podporuje sociální integraci azylantů a cizinců. Projekt je zaměřen na zvýšení možnosti vstupu cílové skupiny na trh práce. Základem je pomoc při využití vlastního potenciálu jednotlivců, zvýšení motivace a aktivním přístupem k řešení životní situace. Projekt nabízí cílové skupině výuku češtiny, práce na PC, alternativní výukové programy, apod. Je podpořen v rámci SROP, opatření 3.2. Podpora sociální integrace v regionech.

podnikání v informačních technologiích

Projekt OP RLZ, priority 3.2., opatření Rovné příležitosti na trhu práce pro ženy a muže zavádí internet do mateřských center. Je spojen se vzděláváním a získáváním informací z oblasti informačních technologií a podnikání. Cílovou skupinou jsou matky i otcové s malými dětmi a ženy v předdůchodovém věku. Matky na rodičovské dovolené, které si začínají hledat zaměstnání, nebo ženy po padesáti letech věku, jsou ohroženou skupinou na trhu práce. Součástí projektu je vznik webové stránky s informacemi o podnikání prostřednictvím IT pro začátečnice, obsahující např. návod, jak si zřídit internetový obchod, internetová burza zaměstnání nebo nabídka rekvalifikačních kurzů v oboru IT.

infrastrukturní projekt s pozitivním dopadem na RP

Příklad propojení infrastrukturního a neinvestičního záměru nabízí projekt z opatření 3.1. Infrastruktura pro RLZ v regionech a 3.2. podpora sociální integrace v regionech: rekonstrukce bytového domu na objekt sociálního a vzdělávacího charakteru nabízející krátkodobé azylové ubytování pro matky s dětmi v tíživé sociální situaci, výchovné a vzdělávací zařízení pro občany ze sociálně slabých skupin obyvatel. Aktivitami projektu je odborné poradenství a asistenci pro rodiny v krizi nebo např. volnočasové aktivity pro děti ze sociálně slabých rodin.

podnikání

Projekt se na jedné straně zaměřuje na podniky, které svou konkurenceschopnost mohou zvýšit odzkoušením a zavedením flexibilní pracovní doby pro své zaměstnance a zaměstnankyně. V rámci projektu bylo kontaktováno 300 podniků s cílem seznámit je s problematikou rovných příležitostí. S vybranými podniky, které se aktivně o danou problematiku zajímaly, byly vypracovány podnikové strategie v oblasti rovných příležitostí. (zahraniční příklad)

V rámci operačního programu německé země Meklenbursko-Přední Pomořansko lze nalézt opatření „Posílení podnikatelského potenciálu, zvláště v malých a středních podnicích“. Mezi podporované aktivity patří např. půjčky při zakládání nového podniku, poradenství pro začínající podnikatele/podnikatelky; apod. Při provádění tohoto opatření je dán velký důraz na vznik, příp. udržení pracovních míst pro ženy.

dopravní dostupnost

Provozem/nákupem nízkopodlažních městských autobusů/tramvají se zvedne mobilita např. handicapovaných, starších lidí či rodičů s dětmi. Umožní se tak zapojení (integrace) těchto skupin do aktivit většiny ve společnosti. Lidé na

3. UDRŽITELNÝ ROZVOJ – ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

3. 1. DEFINICE

V obecném nařízení Evropské komise (čl. 17) je problematika udržitelného rozvoje zmíněna následovně „Cíle fondů jsou sledovány v rámci zásad udržitelného rozvoje a prosazování cíle Společenství chránit životní prostředí a zlepšovat jeho kvalitu, jak je stanoveno v článku 6 Smlouvy.“ Obecně lze udržitelný rozvoj chápat jako dosahování rovnováhy mezi ekonomickou, sociální a environmentální oblastí (pilířem).

SF jsou určeny zejména na podporu a rozvoj ekonomické a sociální oblasti, nicméně za předpokladu, že jejich implementace přispěje také ke zlepšení životního prostředí. Je tedy nezbytné sledovat dopady implementace SF na životní prostředí, tak aby jejich příspěvek ke zlepšení stavu životního prostředí byl maximální.

Na základě zákona č.100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí prošla většina operačních programů procesem posouzení vlivů OP na životní prostředí – SEA. Horizontální problematika životního prostředí je úzce provázaná právě s posuzováním a hlavně výstupy a závěry SEA hodnocení směřujícím ke sledování vlivů implementace OP na životní prostředí, tj. monitoringu. Doporučení adresovaná jednotlivým OP v rámci SEA najdou svá uplatnění v rámci zapracování horizontálního tématu ŽP do programové dokumentace a pokynů pro žadatele a hodnotitele.

3. 2. RELEVANCE HORIZONTÁLNÍHO TÉMATU K OPERAČNÍM PROGRAMŮM

Průřezovost této problematiky znamená zohlednění udržitelného rozvoje (respektive životního prostředí) i u těch intervencí, které nejsou přímo zacíleny na životní prostředí.

Intervence strukturálních fondů lze z pohledu životního prostředí rozdělit na

- a) aktivity, které jsou přímo zaměřeny na oblast životního prostředí

kam patří např. prioritní osy NSRR *Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí, Konkurenceschopný podnikatelský sektor, Rozvoj městských oblastí*. Intervence v rámci těchto prioritních os řeší problémy týkající se životního prostředí přímo. Jedná se priority v rámci OP Životní prostředí, Podnikání a inovace, ROP, Praha – Konkurenceschopnost, OP Doprava. U aktivit Evropského sociálního fondu hraje UR zásadní roli v prioritě vzdělávání

- b) aktivity, které nejsou přímo zaměřeny na oblast životního prostředí, nicméně mohou životní prostředí ovlivnit

Tyto aktivity nejsou primárně směřovány do oblasti životního prostředí, nicméně mohou přinést zlepšení i zhoršení stavu životního prostředí. Jedná se např. o rozvoj dopravy, energetiku, rozvoj firem a podnikání.

c) aktivity bez vazby na životní prostředí

PROVÁDĚCÍ DOKUMENT

Povinností ŘO plynoucí ze zákona č.100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů, je zajistit sledování vlivů programů na životní prostředí a veřejné zdraví. Pro monitorování OP je připraven soubor environmentálních indikátorů, navržený zpracovatelem SEA NRP/NSRR. Z něj vybere ŘO ty indikátory, které se váží na konkrétní priority operačního programu a který bude OP svou činností ovlivňovat. Výběr bude proveden ze seznamu dle tabulky č. 4 s ohledem na doporučení a závěry SEA hodnocení konkrétního operačního programu. ŘO může využít pro sledování dopadů implementace OP na životní prostředí i další environmentální indikátory z jiných zdrojů (např. Národní číselník indikátorů) a doplnit tyto indikátory k vybraným ze souboru SEA NRP.

Pro některé operační programy (např. OP Podnikání a inovace, OP Doprava) lze předpokládat rozsáhlejší využití environmentálních indikátorů vzhledem k jejich silné vazbě na životní prostředí, naopak u jiných operačních programů (např. OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost) bude využito nižší počet environmentálních indikátorů.

Při výběru indikátorů lze doporučit nejen zohlednění doporučení zpracovatele SEA daného programu, ale také konzultace s Ministerstvem životního prostředí jako příslušným orgánem pro posuzování vlivů na životní prostředí.

Výběrem relevantních environmentálních indikátorů pro jednotlivé prioritní osy svého operačního programu vybírá ŘO zároveň i kritéria pro výběr projektů v rámci dané osy. Na environmentální indikátory jsou totiž navázána environmentální kritéria, která slouží pro výběr projektů. (viz následující oddíl).

Agregace údajů o vlivech projektů na veličiny sledované prostřednictvím indikátorů bude podkladem pro posouzení celkového vlivu operačního programu na životní prostředí¹⁴. Sumarizací údajů za OP bude následně posouzen celkový vliv NSRR. Vybrané environmentální indikátory budou zpracovány do projektové žádosti.

Tab. č. 4 Environmentální indikátory pro monitoring NSRR a operačních programů

¹⁴ Např. pokud bude v rámci daného OP podpořeno 20 projektů, z nichž každý bude znamenat revitalizaci 50ha brownfields, celkový dopad OP na daný indikátor bude pozitivní, tj. prostřednictvím implementace OP bylo revitalizováno 1000ha brownfields.

Referenční cíl	Indikátor (pokud je v číselníku indikátorů, je uveden jeho kód)	Jednotky/ způsob měření	Definice
Po ukončení prvního kontrolního období Protokolu snížit do roku 2020 měrné emise CO ₂ na obyvatele o 30 % a celkové agregované emise CO ₂ o 25 % v porovnání s rokem 2000, a pokračovat v zahájeném trendu.	Snížení emisí skleníkových plynů <i>(viz číselník 210300)</i>	tis.tun	Snížení emisí skleníkových plynů podle ekvivalentu CO ₂ za sledované časové období
Snížování emisí tak, aby nebyly překročeny národní emisní stropy pro oxid siřičitý, oxidy dusíku, těkavé organické látky a amoniak v horizontu roku 2010 a dosažení směrných cílových hodnot pro acidifikaci pro lidské zdraví a pro vegetaci k roku 2020.	Měrné emise za všechny kategorie zdrojů: a) tuhé částice b) SO ₂ c) NO _x d) NH ₃ e) VOC <i>(viz číselník 210600 až 210900)</i>	tis. tun/rok/ km ²	Emise znečišťujících látek za určité časové období připadajících na jednotku plochy území v tisíci tunách za rok na km ²
Snížovat vypouštění, emisí a úniků prioritních látek a zastavit nebo postupně odstranit vypouštění, emise a úniky prioritních nebezpečných látek	Emise prioritních nebezpečných látek	tun/rok	Snížení emisí prioritních nebezpečných látek do půdy, vody, ovzduší. <i>Pozn.: prioritní nebezpečné látky dle Stockholmské úmluvy a Rámcové směrnice o vodách</i>
Omezovat fragmentaci krajiny a zabezpečovat ochranu a obnovu migračních tras, koridorů a zastávek migrujících druhů.	Míra fragmentace krajiny	km ²	Změna výměry dopravou nefragmentovaných území o plošném rozsahu větším než 100 km ² <i>(Pozn.: limity fragmentace jsou silnice s intenzitou dopravy vyšší než 1000 vozidel/den a víceokojné železniční tratě)</i>
Zlepšovat retenční funkci krajiny.	Obnova přirozeného vodního režimu krajiny a prvků ekologické stability.	Počet projektů	Počet podpořených projektů, které určitým způsobem přispějí k obnově a zlepšení vodního režimu krajiny a prvků ekologické stability.

Zlepšovat ekologické funkce vodních toků.	Délka přirozených koryt vodních toků	km	Změna délky přirozených koryt vodních toků na území ČR
Chránit ohniska („hot-spots“) biodiverzity.	Rozloha ohnisek biodiverzity	%	Přírůstek nebo úbytek plochy ohnisek biodiverzity v rámci programu <i>(Pozn.: za ohniska biodiverzity lze považovat: 1. a 2. zóny NP a CHKO, NPR, PR, ÚSES)</i>
Snižování starých ekologických zátěží.	Počet odstraněných starých ekologických zátěží <i>(viz číselník 240200)</i>	Počet odstraněných zátěží	Počet odstraněných starých ekologických zátěží za sledované období.
Snižovat spotřebu primárních neobnovitelných zdrojů v absolutní výši o 1% ročně, ve veřejném sektoru o 1,5% ročně.	Výroba energie z obnovitelných zdrojů energie <i>(viz číselník 361100 a 362100)</i>	PJ	Celková výroba energie z OZE – teplo, elektřina i společná výroba tepla a elektřiny
Stabilizovat snižování energetické náročnosti tvorby HDP o 3 % ročně, elektroenergetické náročnosti o 2 % ročně	Úspory energie	PJ	Celkové úspory energie – cíleně dosahovány opatřeními na podporu energetické efektivity (ne vytěsnění jiným zdrojem energie). Porovnat lze na základě konečné spotřeby energie, tak jak je definována ve statistické ročence
Zvýšit využívání odpadů s upřednostněním recyklace na 55 % všech vznikajících odpadů do roku 2012.	Množství využitých recyklovaných odpadů	tuny	Množství využitých recyklovaných odpadů
Snížit produkci nebezpečných odpadů o 20 % do roku 2010 ve srovnání s rokem 2000 s předpokladem dalšího snižování.	Snížení produkce nebezpečných odpadů	%	Snížení produkce nebezpečných odpadů za sledované období (%)
Chránit přírodní prvky v zastavěných územích.	Rozloha zelených ploch v intravilánech sídel.	ha	Rozloha nových zelených ploch, realizovaných v rámci programu

Podporovat využívání brownfields.	Rozloha znovu využitých brownfields.	ha	Rozloha brownfields, jejichž znovu využití bylo podpořeno v rámci programu
Podporovat environmentálně šetrné formy dopravy včetně managementových opatření	Investice do rozvoje veřejné dopravy	mil.Kč	Výše investic do rozvoje veřejné dopravy.
Snižovat zatížení transnitní a nákladní silniční dopravou.	Rozvoj železniční dopravy	%	Podíl přepravních výkonů v silniční nákladní a železniční nákladní dopravě.
Snižovat zátěž populace v sídlech z expozice dopravním hlukem a hlukem z průmyslové činnosti.	Hluková zátěž obyvatel.	Počet obyvatel	Snížení počtu obyvatel, žijících v překročeném limitu hluku podle hlukových map, v rámci programu
Povzbudit poptávku a nabídku výrobků šetrných k životnímu prostředí, a tím stimulovat potenciál pro neustálé, trhem řízené environmentální zlepšování.	Výrobky šetrné životnímu prostředí.	Počet projektů	Počet projektů obsahujících podporu výrobků šetrných k životnímu prostředí, podpořených v rámci programu.
Vybudovat v ČR komplexní fungující systém environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, který se pozitivně projeví v šetrnějším přístupu společnosti k životnímu prostředí.	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	Počet projektů	Počet projektů, zahrnujících environmentální vzdělávání výchovu či osvětu, podpořených v rámci programu

POKYNY PRO ŽADATELE, PROJEKTOVÁ ŽÁDOST

Cílem navrženého systému monitoringu je zohlednit oblast životního prostředí v rámci celkového hodnocení a výběru projektů pro udělení podpory. Žadoucí je podpořit ty projekty, které (kromě svého primárního zaměření a účelu) budou mít lepší dopady na životní prostředí. Navržený systém je zaměřen zejména na pozitivní dopady projektů na životní prostředí. Případné negativní dopady jsou detailně hodnoceny a sledovány v rámci legislativní postupů (např. EIA) a míra vlivů projektu na životní prostředí je stanovena příslušnou environmentální legislativou.

Environmentální hodnocení projektů bude prováděno ve dvou fázích:

- Před-projektové environmentální hodnocení při přípravě projektů,
- Formální environmentální hodnocení v rámci výběrových řízení,

Před-projektové hodnocení

Je velmi důležité, aby předkladatelé projektů měli možnost seznámit se s hodnotícími kritérii již před zahájením zpracování projektové žádosti a mohli projekt upravit tak, aby obdržel co nejlepší hodnocení z hlediska jeho dopadů na životní prostředí. Zároveň by předkladatelé měli mít možnost konzultace v oblasti životního prostředí.

Možnost před-projektového hodnocení povede ke zkvalitnění přípravy projektů a k úsporám finančních prostředků na zpracování projektové dokumentace. Hodnocení projektu z hlediska životního prostředí provádí předkladatel projektu formou slovního hodnocení, tj. projekt má *pozitivní/žádný/negativní vliv* na jednotlivá environmentální kritéria. V případě existujících kvantitativních údajů lze uvést i tyto informace.

Na základě výsledků před-projektového hodnocení bude mít žadatel možnost upravit návrh projektu tak, aby získal co nejlepší environmentální hodnocení (např. využití environmentálně šetrnější technologie, kdy dojde ke snížení emisí či úspoře energií v rámci projektu a tím k lepšímu ohodnocení projektu).

Předkladatel projektu může také využít (optimálně po konzultaci v rámci OP) environmentální kritéria jako „inspirativní“ – tj. může začlenit přímou podporu určité oblasti životního prostředí do návrhu projektu (např. v případě návrhu na systém školení a vzdělávání může být jednou z oblastí také problematika životního prostředí, součástí výstavby silniční komunikace může být budování cyklostezky atd.) a může tak opět dosáhnout vyššího bodového hodnocení projektu za oblast životního prostředí.

Projektová žádost

Hodnocení projektu z hlediska životního prostředí provádí žadatel v **projektové žádosti** v oddílu věnovaném vlivu na životní prostředí a v oddílu ukazatelů (=indikátorů). Zde se žadatel vyjádří k vybraným environmentálním kritériím, které ŘO vybral za relevantní pro danou aktivitu. Hodnocení uvedené žadatelem následně verifikují členové hodnotících komisí.

Hodnocení postihuje jak kvalitativní, tak kvantitativní aspekt. Kvalitativní aspekt (tj. zda projekt bude mít vliv na daný indikátor – *ano/ne*) slouží pro prvotní zjištění vazeb projektu k jednotlivým environmentálním kritériím. Pro vlastní hodnocení je však nutné využít i kvantitativní údaje (tj. o kolik projekt sníží emise atd.)¹⁵.

¹⁵ Kvantitativní hodnocení je důležité také vzhledem k návaznosti environmentálního hodnocení projektů na monitoring programových dokumentů.

VÝBĚROVÁ KRITÉRIA

Horizontální témata jsou součástí formálního hodnocení projektů. Pro výběr projektů v rámci hodnocení slouží **environmentální kritéria**, která posuzují **hodnotitelé** na základě dat a informací poskytnutých žadatelem. Je proto nutné, aby hodnocení prováděli členové hodnotících komisí se znalostí problematiky životního prostředí, příp. aby byli dostatečně proškoleni.

Tato kritéria jsou navázána na indikátory životního prostředí, které si ŘO vybral jako závazná pro svůj OP. Výběrem relevantních environmentálních indikátorů (vybraně pro daný OP pro monitoring – viz oddíl Prováděcí dokument) jsou zároveň vybrána i relevantní environmentální kritéria pro výběr projektů.

Řídící orgány jednotlivých OP musí stanovit vhodnou váhu environmentálního hodnocení projektu s ohledem na celkový systém hodnocení projektů, tak aby hodnocení za oblast životního prostředí mohlo ovlivnit celkový výsledek hodnocení projektu. Kromě níže uvedených kritérií lze pro hodnocení projektů z hlediska životního prostředí využít i další environmentální kritéria (např. doporučená zpracovatelem SEA daného OP). Podobně jako při výběru indikátorů je žádoucí komunikace ŘO s Ministerstvem životního prostředí.

Zdrojem dat a údajů pro environmentální hodnocení projektů budou projektové dokumentace hodnocených projektů. Podle charakteru projektu a environmentálního indikátoru mohou být součástí dokumentace např. energetický audit, hluková studie, rozptylová studie atd. Výběr vhodných kritérií pro daný OP, respektive pro jeho oblasti podpory, zajistí, aby údaje nutné pro environmentální hodnocení projektu bylo možné získat ze studií a podkladů, které jsou vlastní součástí projektové dokumentace – tedy podklady, které je nutné zpracovat např. v rámci územního řízení, hodnocení EIA, technické dokumentace o zvolené technologii. Pro předkladatele projektu nebude environmentální hodnocení projektu znamenat zpracovávání a předkládání dalších dokumentů a studií pouze pro tento účel.

Na základě hodnocení může hodnotitel navrhnout změny či doplnění projektu a/nebo podmínky pro realizaci projektu. Projekt, který bude mít lepší výsledky při environmentální části hodnocení, by měl být celkově bodově zvýhodněn oproti rovnocennému projektu (z hlediska jeho primárního zaměření), který bude mít nižší pozitivní (či negativní) vlivy na životní prostředí.

Na základě environmentálního hodnocení bude možné mj. i určovat závazné podmínky pro přidělení prostředků ze SF – tj. k dodržení předložených environmentálních parametrů projektu a k dodržení případných podmínek realizace (navržených hodnotitelem) bude předkladatel projektu smluvně vázán.

Tab. č. 5 Environmentální kritéria pro hodnocení a výběr projektů

Environmentální indikátor	Kritérium pro výběr projektů
---------------------------	------------------------------

<p>Snížení emisí skleníkových plynů (viz číselník 210300)</p>	<p>Bude mít realizace projektu vliv na snížení emisí CO₂ ekvivalentů? Ano (tun/rok) / Ne</p>
<p>Měrné emise za všechny kategorie zdrojů: f) tuhé částice g) SO₂ h) NO_x i) NH₃ j) VOC (viz číselník 210600 až 210900)</p>	<p>Přispěje realizace projektu ke snížení emisí hlavních znečišťujících látek, spojených s danou činností? Ano (tuny/rok) / Ne</p>
<p>Emise prioritních nebezpečných látek</p>	<p>Přispěje realizace projektu ke snížení emisí prioritních nebezpečných látek, spojených s danou činností? Ano (tun/rok) / Ne</p>
<p>Míra fragmentace krajiny</p>	<p>Přispěje projekt ke zvýšení celkové výměry dopravou nefragmentovaných území? <i>[Pozn.: nefragmentovaná území: území o plošném rozsahu větším než 100 km² (limity fragmentace jsou silnice s intenzitou dopravy vyšší než 1000 vozidel/den a vícekolejně železniční tratě)]</i> Ano (km²) / Ne</p>
<p>Obnova přirozeného vodního režimu krajiny a prvků ekologické stability.</p>	<p>Přispěje projekt k obnově stabilního vodního režimu krajiny a prvků ekologické stability? Ano (jakým způsobem) / Ne</p>
<p>Délka přirozených koryt vodních toků</p>	<p>Dojde v souvislosti s realizací projektu ke zvýšení nebo úbytku délky přirozených koryt vodních toků? Ano (počet km) / Ne</p>
<p>Rozloha ohnisek biodiverzity</p>	<p>Dojde v souvislosti s realizací projektu k přírůstku nebo úbytku plochy ohnisek biodiverzity? Ano (počet ha) / Ne</p>
<p>Počet odstraněných starých ekologických zátěží (viz číselník 240200)</p>	<p>Obsahuje projekt aktivity vedoucí k odstranění starých ekologických zátěží? Ano (počet odstraněných starých zátěží) / Ne</p>
<p>Výroba energie z obnovitelných zdrojů energie (viz číselník 361100 a 362100)</p>	<p>Dojde v souvislosti s realizací projektu ke zvýšení výroby energie z obnovitelných zdrojů? Ano (GJ) / Ne</p>

Úspory energie	Dojde v souvislosti s realizací projektu k úsporám energie? <i>Ano (GJ) / Ne</i>
Množství recyklovaných odpadů	Zahrnuje projekt využívání recyklátů? <i>Ano (tuny) / Ne</i>
Snížení produkce nebezpečných odpadů	Dojde v souvislosti s realizací projektu ke snížení objemu produkovaných nebezpečných odpadů? <i>Ano (tun) / Ne</i>
Rozloha zelených ploch v intravilánech sídel.	Dojde v rámci realizace projektu ke zvýšení rozlohy zelených ploch v sídlech? <i>Ano (ha) / Ne</i>
Rozloha znovu využitých brownfields.	Bude projekt realizován s využitím brownfields? <i>Ano (ha) / Ne</i>
Rozvoj veřejné dopravy	Bude v rámci projektu investováno do rozvoje systémů veřejné dopravy? <i>Ano (Kč) / Ne</i>
Rozvoj železniční nákladní dopravy	Dojde realizací projektu ke zvýšení přepravních výkonů v železniční dopravě? <i>Ano (tkm) / Ne</i>
Hluková zátěž obyvatel.	Dojde realizací projektu ke snížení počtu obyvatel, žijících v překročeném limitu hluku? <i>Ano (počet obyvatel) / Ne</i>
Výrobky šetrné životnímu prostředí.	Obsahuje projekt podporu výrobků šetrných k životnímu prostředí? <i>Ano (počet výrobků certifikovaných v rámci projektu) / Ne</i>
Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	Zahrnuje projekt environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu <i>Ano / Ne</i>

3. 3. PŘÍKLADY PROJEKTŮ S POZITIVNÍM VLIVEM NA ŽP snížování energetické náročnosti

Projekt OPPP, opatření 2.3. modernizuje energetické hospodářství společnosti. Jedná se o snížení energetické náročnosti procesů, o zkvalitnění postupů v logistice, zvýšení konkurenceschopnosti podniků a energetických vlastností budov. Základními cíli záměru je snížení energetických výdajů na spotřebované

energie, zvýšení efektivnosti výrobních zařízení a snížení vypouštěných emisí CO₂.

inovace

V souvislosti s opatřením 2.2. Podpora inovací, výrobků, technologií a služeb OPPP vznikl projekt, jehož cílem je vývoj nové technologie spalovacího systému. Projekt tímto navazuje na dlouhodobé snahy o snížení emisí NO_x (oxidu dusíku) ve výfukových plynech ze spalovacích turbín.

Další projekt počítá např. s rekonstrukcí skladů a terminálů pohonných hmot. Zavedením nové technologie dojde ke snížení emisí škodlivin a minimalizaci ohrožení životního prostředí.

environmentální vzdělávání

Grantové schéma OP RLZ „Sít' environmentálních poradenských a informačních center“ umožnilo vzniknout řadě projektů, které ač podpořené z ESF mají pozitivní vliv na životní prostředí. Příkladem může být projekt celoživotního vzdělávání pro udržitelný rozvoj, který se zaměřil na nové koncepty a postupy udržitelného spotřeby a výroby a na jejich aplikaci v soukromém i veřejném životě. Přes vytvoření šesti informačních center a postupného budování odborných kapacit je snaha zavádět udržitelné vzorce spotřeby a výroby v rámci praktických aktivit založených na partnerství soukromého a veřejného sektoru na místní úrovni.

Sít' center pasivního domu si klade za cíl snížení poptávky energie v domácnostech v souladu s udržitelným rozvojem ve stavebnictví. Projekt rozšiřuje povědomí laické i odborné veřejnosti o možnostech a výsledcích vývoje v oblasti pasivních domů. Princip tzv. pasivního domu je založen na maximální úspoře energií a využívání alternativních zdrojů.

doprava a životní prostředí

Součástí souboru staveb, kterými je řešeno odstranění hlukové zátěže vzniklé provozem na komunikaci, jsou dva projekty protihlukových zdí podpořené z Opatření 2.1 OP Infrastruktura. Cílem obou nově vybudovaných protihlukových zdí bylo snížení hladiny hluku způsobeného provozem na komunikaci I/10 v katastru Mnichovo Hradiště a Písková Lhota pod hodnotu povolenou zákonem.

Příkladem záměru, který řeší rozvoj ekologické dopravy a ochranu životního prostředí v dopravě, je výstavba plnicí stanice CNG (stlačený zemní plyn), která bude sloužit k doplňování paliva autobusů s plynovým pohonem. Projekt umožní posílit rozvoj ekodopravy, snižování ekologické zátěže, a mimo jiné i zlevnění a zrychlení zásobování autobusů.